

horním Poodří (sb. Naše řeč, náš lid, Opava 1946). Autor v ní doložil, že nářečí na Hlubčicko a Ratibořsko patří k nářečím českého typu, jež se dnes vyvíjejí v rámci polského národního jazyka. Cenná je též Kellnerova stať Slezsko po stránce jazykové (sb. Slezsko, český stát a česká kultura, Opava 1946). V ní se autor pokusil vysledovat úlohu jazyka při formování národního povědomí.

Především pro posluchače dialektologie byla určena přehledná učebnice Úvod do dialektologie (Praha 1954). V ní nacházíme vymezení disciplíny, přehled historie dialektologického bádání, pojednává se zde o vztahu nářečí k dějinám společnosti a o jiných otázkách obecně jazykovědného dosahu. Jak dobře je tato knížka napsána, svědčí její obliba i u dnešních posluchačů.

Nemůžeme zapomenout na Kellnerovu iniciativu na přípravných pracích pro Český jazykový atlas a na jeho zásluhu na tom, že v Brně bylo založeno dialektologické oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR, středisko pro studium vývoje mluvy na Moravě.

Prof. Adolf Kellner přednášel na filozofické fakultě českou a polskou gramatiku a vedl nezapomenutelné semináře z dialektologie. Jsem nepochybně poslední přihlášený a patrně i nejmladší účastník těchto jeho seminářů. V nich se referovalo o nejnovějších publikacích z dialektologie a posuzovaly se diplomové práce a doktorské disertace. Vážil jsem si toho, že tam bylo prostředí kritické, ale zároveň ohleduplné. Rozhodně byly to semináře užitečné. S panem profesorem jsem se také účastnil nářeční exkurze na Frýdecko. Tehdy mě zvlášť zaujala jeho schopnost navázat vztah bezmezná důvěry s informátory, se staříčky a stařenkami. Stačilo pár minut a bylo po počátečním ostychu. Dnes vím, že takovou vlastnost nelze nacvičit, že si ji člověk musí přinést jako dědičný dar z rodiny, s ní se musí narodit.

Pan profesor Kellner zemřel náhle a mlád, neměl ještě ani padesát let. O něm však neplatí: Sejde z očí, sejde z mysli. Na takovou vzácnou, ušlechtilou, mravně odpovídající osobnost se nezapomíná.

J. Balhar

120 let od narození Zdeňka Hájka

Na 13. březen připadá 120. výročí narození profesora slovenských dějin na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity Zdeňka Hájka (1894–1958). Po maturitě na gymnáziu v Čáslavi (1913) si zapsal na Filozofické fakultě české Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze obory dějepisu a zeměpisu. Ale již v říjnu 1914 byl povolán do rakousko-uherské armády a vyslán na východní frontu do Haliče, kde byl následujícího roku zajat ruskými vojáky a dva roky strávil v zajetí. V srpnu 1917 vstoupil do československých legií, se kterými se v roce 1920 vrátil z Vladivostoku přes Panamský průplav a Bahamské ostrovy do vlasti. Po návratu pokračoval v univerzitních studiích a získal vysvědčení učitelské způsobilosti pro výuku dějepisu a zeměpisu na vyšších středních školách. Další roky zastával funkci asistenta prof. Jaroslava Bidla ve východoevropském oddělení historického semináře. V roce 1924 obhájil rigorózní práci na téma Styky rusko-byzantské do konce 10. století.

V roce 1925 odešel Hájek do Brna, kde 16 let působil jako středoškolský profesor. Začal se zajímat o osudy Poláků vězněných na Špilberku. Zapojoval se také do činnosti brněnského Československo-polského klubu, a to jako jeho místopředseda. V letech 1928–1931 studoval v polských archivech, zejména ve Lvově, a to z velké části za vlastní finanční prostředky. Po nacistické okupaci českých zemí byl

předčasně penzionován, stejně jako jeho manželka, ale podařilo se mu získat místo archiváře a knihovníka v redakci Lidových novin.

Po válce se vrátil ke svému původnímu povolání středoškolského profesora. Již v zimním semestru 1946–1947 byl povolán na nově vzniklou Pedagogickou fakultu MU, kde přednášel československé a slovanské dějiny. Stal se rovněž ředitelem historického semináře. V roce 1947 se habilitoval pro obor polské dějiny na Filozofické fakultě MU na základě habilitační práce o tajných polských spolcích v Haliči v letech 1831–1842. V roce 1948 byl jmenován mimořádným profesorem slovanských dějin na Pedagogické fakultě MU. V letech 1952–1955 zastával funkci proděkana pro vědecký výzkum nejprve na Pedagogické fakultě MU a po její transformaci na Vyšší pedagogické škole. Od roku 1954 byl vedoucím katedry dějepisu a ústavy.

Politicky byl od roku 1946 příslušníkem Československé strany národněsocialistické, po únorovém převratu vstoupil v rámci tzv. Gottwaldovy výzvy do KSČ. Angažoval se ve Společnosti pro kulturní styky s Polskem, Svazu československo-sovětského přátelství, Společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí, Historické společnosti při ČSAV a Matici moravské.

O Hájkovy práce z polských dějin a dějin česko-polských vztahů druhé poloviny 19. století projevil zájem i polští badatelé. V rukopisu zůstaly nejen jeho přednášky, ale i obsáhlý přehled polských dějin po roce 1795. Tvůrčí činnost Zdeňka Hájka přetrhla jeho náhlá smrt 2. ledna 1958. Na jeho odkaz se snaží navazovat i dnešní pracovníci katedry historie Pedagogické fakulty MU, kteří úspěšně rozvíjejí badatelské kontakty se svými polskými kolegy.

J. Vaculík

Albert Kutal (9. 1. 1904 Hranice na Moravě – 27. 12. 1976 Brno)

Albert Kutal vystudoval na brněnské univerzitě dějiny umění u Eugena Dostála, svá studia zakončil obhájením disertační práce na téma portálu tišnovského kláštera v Předklášteří. Ještě při studiích, v letech 1926–1928, se věnoval také odborné muzejní práci v uměleckohistorickém oddělení Zemského muzea v Brně. V muzejní praxi i nadále pokračoval a v Zemském muzeu v Brně do roku 1942 zastával funkci přednosta obrazárny. Po druhé světové válce se pak stal zemským muzejním radou a správcem zemské galerie při Zemském muzeu v Brně, a to konkrétně v letech 1945–1948. Díky jmenované praxi se Albert Kutal vypracoval do pozice vynikajícího muzejního znalce a tuto praktickou složku profesně prolínal s pedagogickým působením. V roce 1939 se stal soukromým docentem dějin umění na Masarykově univerzitě v Brně a později se v rámci obnovy poválečných dějin umění podílel na programu mimořádného letního semestru, který zahájil přednáškou České malířství doby lucemburské. V roce 1945 získává pozici ředitele semináře dějin umění MU v Brně, ve které setrval do roku 1952, kdy došlo k reorganizaci fakulty, a Kutal se stává do roku 1961 vedoucím semináře dějin umění v rámci větší katedry dějin umění, zahrnující vedle dějin umění také hudební vědu, estetiku a klasičtější archeologii (vedoucím celé katedry se stal Jan Racek). V pozici profesora dějin umění pak působil Albert Kutal na brněnské katedře do roku 1971.

Odborné směřování Alberta Kutala se formovalo již v průběhu výzkumů v obrazárně Zemského muzea, kde získal první podněty pro další práci, zejména díky přípravě výstavy gotického sochařství